

Tilbúgving og trygd

Oddagrein

EIN afturvendandi spurningur í Føroyum hesi seinastu árin er tilbúgving. Tvs. hvussu fyrireika vit okkum til fyrri tað fyrsta at forða fyrri vanlukkum av ymsum slag og harnæst, hvussu vit minka sum mest um negativu avleiðingarnar av vanlukkum. Tað er greitt, at vit her tosa um stórvanlukkur, ið krevja hjálp frá fleiri ymsum tættum í samfelagnum tað verið seg sjúkrahús, lögreglu, bjargingarfeløg osfr.

TAÐ er nú nakað síðani, at farið varð undir at seta út í kortið og samskipa eina veruliga tilbúgvingarskipan. Og í tí sambandinum hava verið fleiri „royndarvanlukkur“, til tess at vita, hvussu føroyska samfelagið sum heild er fyrireikað uppá eina stórri vanluku, antin talan er um óhapp á landi, í luftini ella á sjógv.

NÚ ein komandi frálándavinna bankar á dynnar verður hesin spurningur enn meira aktuellur. Tað er m.a. eitt krav frá hesi nýggju vinnu, at samfelagið hon skal virka í, hevur eina fyrsta floks tilbúgving. Tað er eisini so, at feløgin, ið arbeiða í oljuvinnuni sjálvi hava sínar tilbúgvingarskipanir og annars eru við í tí almennu tilbúgvingini.

TAÐ hava verið umboð fyrri heilsuverkið og lögregluna, sum líkasum hava staðið fyrri tilbúgvingarskipani, men síðani Vinnu-málastýrið varð sett á stovn, er henda uppgávan vorðin ein partur av tess arbeiðssetningi. Áhugavert kundi tí verið at frætt, hvussu langt arbeiðið við eini tilbúgvingarskipan fyrri Føroyar og eisini havøkini kring Føroyar er komið.

EIN av oddamonnum í einum av olju-samtøkunum, sum arbeiðir við Føroyar, segði við blaðið í farnu viku, at spurningurin um tilbúgving eigur at fáa fyrsta prioritet, og legði hann líkasum upp til føroysku myndugleikarnar at koma við einum útspæli, hvar hetta málið liggur og annars um at arbeiða meira miðvíst við tí. Skulu altjóða feløg gera iløgur í føroyskum øki, so meta tey tilbúgvingina sum alfa og omega.

SPURNINGURIN um tilbúgving er eisini nær tengdur at trygdini. Og tí eigur eisini trygdin í eini komandi frálándavinnu at standa ovarliga hjá føroyskum myndugleikum. Og her mugu vit føroyingar siggja tal, at vit draga eina línu og ikki loyva lokalpolitikki at seta kílir í. Her hugsa vit ma. um trygdarmiðstöðina, sum semja enn ikki eru um, hvar hon skal vera.

Sosialurin

Viðmerking:

Tá ið einki innihald er í snakkinum

Rætt er, sum onkur hevur funnist at her í blaðnum, at farið verður ov illa um móðurmálið. Og tað harmliga er, at málspiljan hevur árin á okkum øll; vit vita ikki av fyrr enn vit sjálv brúka og úttala orð, sum menniskju, vit dagliga snakka, liva ella starvast imillum, nýta.

Men verri er tá ið orðini hvørki eru málsliga røtt, men eisini uttan innihald.

Hvussu avlaga málið í fleiri forom er, kann her vera nevnt við nøkrum dønum:

Næmingar, sum ganga á hægri skúli og, sum annars hava góðan karakter, koma til hús og skulu skifta buksir. Eg fari ikki í hesar buksirnar tí teir eru for litlir. Eg passi ikki hasar skógvarnir. Hesir sokkarnar eru á hol. Eg dámi ikki grind.

Vit sigldu runt Hestoyggina og Vágoyggina; ikki kundi tað verið runt Hest og runt Vágarnar (Hestoyggin og Vágoyggin finnst annars ikki millum oyggjarnar á Føroyakortinum).

Hann fór á líkavæl; hví ikki tað góða føroyska orðið: Hann fór kortini? Hví taka akademikarar, lögtings- og landsstýrismenn

uppافتur og uppافتur: Eg trúgvi tí at tað nokk fer at ganga? Hví halda ella meta teir ikki at tað man fara at eydnast?

Hevur tað ikki altíð verið sagt: Eg havi varðveitt trúna á Guð, og ikki sum nú; Eg havi varðveitt trúgvina á Guð?

Ein blaðmaður var fyrri tíð síðani umborð á nýggjum fiskifari har hann hevði samrøðu við skiparan um ymisk tól á dekkinum: »So vóru vit eisini uppi á brúnni« visti blaðmaðurin at skrivað.

Í sendingini »Máltráðurin« helt verturin ein dagin fyrri við lurtara: Ja, nú hava fólk nógv ástandgeringar-tíð til summarið. Ikki kundi tað verið at tey gera seg til reiðar at fara at ferðast í summari?

Ein deknur, sum hevur lisið Faðirvár á kórsgáttini í eitt mannamínið, mátti onkuntíð av óvart havt kaga í bókina og sæð at har stendur ikki: Heilagt verið navn títt, men heilagt veri navn títt.

Ein bilur fór útav vegnum norðan fyrri Ljóssáir í gjár. Eingin bygd eitur Ljóssáir, men Ljósa og Svináir. Í

summar vóru vit í Sandi. Illt var at meta um, um gestirnir høvdu verið heima á Sandi ella aðrari bygd í Sandoyinni.

Í Útvarpinum nú á døgum verður eitt sjóoki ofta nevnt í tíðindasendingunum: Persaflógvin, en í næstu sending kann sama øki gott eita Persiskiflógvin, og uppافتur í triðju tíðindasendingini: Persiaflógvin. Ja og í fjórðu sending: Persiskabuktin. Og meðan vit eru við Útvarp Føroya. Fyri nógvum árum síðan stóð eg í umleið hálvan tíma og samráddist við ein av gomlu útvarpsparunum um eina kunngerð. Hon skuldi ljóða: Møti verður í NN í kvøld kl. 20.00. Men tað gekk ikki, hóast eg sjálvur skuldi gjalda fyrri kunngerðina. Nei, fekk eg at vita frá útvarpsperfektiónistinum, teir kunngjördu ikki møti, men eg kundi gott sleppa at hava fund í NN um eg vildi, men ikki møti.

Eg meini tað, lurtu eftir hvussu perfektibel Útvarp Føroya er í dag 1999!

Áður æt tað: Hann reypar óført. Nu er hann farin at reypa sær, líka sum tann, ið rósar sær av onkrum. Og

trúgv mær ella ikki, væl skúla fólk, ein snakkar við av og á, og, sum mest plagdu yppa øksl, eru nú farnir at yppa upp um øksl.

Tað er ikki eiti á flaksan tá ið útvarpsmaðurin sleppur øllum tednunum á flog í kabinuni á einum ferða-fólka-flogfarinum. Stewardessa eitur flogterna á føroyskum, úttala terna. Tedna, stava terna, er ein flytufuglur, sum kemur á Halvarsøku og ger sera skjótt av áðrenn hon aftur leggur leiðina suður aftur móti heitari londum.

Áður æt tað bilurin, húsini ella báturin hjá mær. Nú eitur tað eisini armurin og fóturin hjá mær - ikki á mær. Tað má merkja, at bróti eg fótin hjá mær, ber til at ganga við honumí lummanum.

Og til endans eini góð ráð til tey, sum ferðast í bilum. Nú bergholini gerast fleiri og fleiri og fólk siga seg koyra oftari og oftari undir tennelnum. Vælsignaði koyrið ígjøgnum tunnelinnar, ikki undir teimum. Tað er nógv skjótari og lættari.

John S. Myllhamar

Millumtjóða eygleiðingarskipanin hjá NAMMCO

Í 1999 fara millumtjóða eygleiðarar at hava eftirlit við hvala- og kópaveiðina í økinum. Henda skipan gevur móguleikar fyrri at skifta um upplýsingar og er ein týðandi fortreyt fyrri millumtjóða samstarvi um umsiting av hesum virðismikla tilfeingi. Í NAMMCO eru felags sjónarmiðini hjá limalondunum at hava skynsama gagnnýtan av tilfeinginum og at umsita tilfeingið eftir vísdaligari tilráðing. NAMMCO fevnir um økis-samstarv og ikki alheims-samstarv, og semja er fingin um millumtjóða eygleiðingarskipan.

Millumtjóða eygleiðingarskipanin hjá NAMMCO varð sett í verk í 1998. Í fjór var kópa- og hvalaveiða í Noregi og hvalaveiða í Grønlandi eygleidd gjøgn-um NAMMCO, og frá í ár fer skipanin eisini at fevna um Føroyar. Hetta merkir, at NAMMCO kann gera av at senda eygleiðarar at kanna grindadráp í Føroyum.

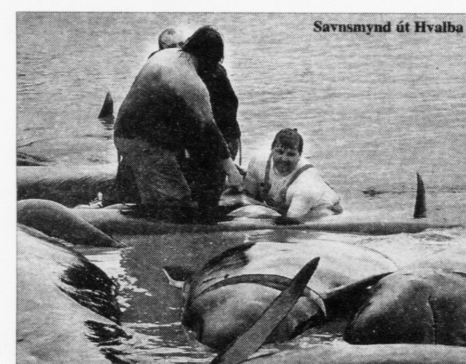
Endamálið við millumtjóða eygleiðingarskipanini hjá NAMMCO er at hava eina skipan, so limalondini hjá NAMMCO: Føroyar, Ísland, Noreg og Grønland, kunnu hava eftirlit við, hvussu veiðan fer fram í einstøku londunum. Við hesi skipan kunnu millumtjóða eygleiðarar kanna eftir, um veiðan fer fram í samsvari við fyriskipanirnar, og eisini á henda hátt geva øð-

um innlit í hvala- og kópaveiðina í økinum.

Henda skipan gevur móguleikar fyrri at skifta um upplýsingar og er ein týðandi fortreyt fyrri millumtjóða samstarvi um umsiting av hesum virðismikla tilfeingi. Í NAMMCO eru felags sjónarmiðini hjá limalondunum at hava skynsama gagnnýtan av tilfeinginum og at umsita tilfeingið eftir vísdaligari tilráðing. NAMMCO fevnir um økis-samstarv og ikki alheims-samstarv, og semja er fingin um millumtjóða eygleiðingarskipan.

NAMMCO eygleiðarar verða tilnevndir av Umsitingarnevndini hjá NAMMCO fyrri eitt ár í senn og verða valdir eftir førleika sambært einum yvirfliti yvir einum, sum eru innstillað av limalondunum. Sum megireglu skulu eygleiðarar hava í minsta lagi tann starvsförleika, sum kravdur verður av eftirlitsfolki í tí landinum, har eygleiðing skal fara fram.

Uppgávan hjá NAMMCO eygleiðarum er at hava umsjón við veiðivirksemi og eygleiða, um hetta fer

fram í samsvari við avgerðir, tiknar av NAMMCO, og við innlendis reglur. NAMMCO eygleiðarar eru í starvi hjá NAMMCO og hava einans ábyrgd mótevnis NAMMCO og skulu lata frágreiðing um eygleiðingina beinleiðis til NAMMCO Skrivstovuna og einans hagar. Eygleiðarar hava ikki heimild at nýta upplýsingar til annað endamálið og hava ikki heimild at siga fjølmiðlum frá teimum eygleiðingum, teir hava gjørt. Eygleiðarar skulu vera eyðmerktir og bera skelti, sum

vísir, at teir eru NAMMCO eygleiðarar.

Eygleiðarar skulu beinanvegin boða frá einum og hvørjum broti á reglurnar í einum øki, men teir hava ikki heimild at leggja uppí veiðuna á nakran hátt. Um brot verður gjørt, er tað uppgávan hjá landsins myndugleikum at taka sær av hesum. Skrivstovan ger eina ársfrágreiðing um eygleiðingarskipanina, sum verður latin Umsitingarnevndini til eftirmetingar, sigur Fiskimálastýrið í tíðindaskrivi.